

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Стефка Първева за дисертационния труд на доц. д-р Иван Първев на тема: „Югоизточна Европа в немските политически списания от XVIII в. (*От Сремски Карловци до Свищовския мир, 1699-1791 г.*) за присъждане на научната степен “доктор на историческите науки”

Представеният за защита дисертационен труд е посветен на проблем, който не е бил обект на изследване в историографията. Това обстоятелство е дало повод на Иван Първев да предприеме задълбочено историческо проучване на съдържанието на немските политически журнали, което да хвърли светлина върху неизследвани аспекти от историята на Европа и в частност на Балканите през XVIII в.

Дисертацията се състои от уводна част, две глави, заключение и списък на използваната литература.

В първата част, наречена уводна, авторът обосновава необходимостта от проучване на големия масив от сведения и анализи за Османската империя и Балканите, които немските политически журнали публикуват на своите страници; ясно и точно дефинира основните цели и задачи на изследването; аргументирано очертава неговите хронологически и териториални граници като прецизира политическата употреба на понятията “Централна” и “Югоизточна Европа” в контекста на политическите реалности на епохата. В увода Първев прави обстоен преглед на немските списания от XVIII в. като се спира най-вече на политическите журнали в качеството им на исторически извор. Тук дисертантът засяга проблема за публичността и общественото мнение, очертава и анализира модела на “*Homo politicus*” – въображаемият образ на просветения и критично мислещия читател на споменатата периодика. На последно място авторът проследява историографските достижения в проучванията на проблемите, свързани с немските политически списания.

Втората част на дисертационния труд е наречена: *Югоизточна Европа като външнополитически проблем, 1700-1789 г.* В нея са проследени в хронологически ред сведенията, които “*Homo politicus*” е могъл да открие и прочете на страниците на немските политически журнали по темата за “Европейския югоизток”: военнополитическите конфликти и мирновременните отношения между Османската империя, Хабсбургската монархия, както и други участници в отразяваните събития – Венеция, Унгария, Франция, Русия. Основните приноси на автора в тази част от изследването могат да се представят в няколко тематични групи. Първев е издирил, въвел в научен оборот и анализирал огромен масив от сведения, публикувани в неизползвани досега извори за историята на Балканите. На базата на изворовата информация авторът е очертал основните мисловни конструкции и настроения, отразени на страниците на политическите журнали по отношение на Османската империя като държавен и военен механизъм и в качеството ѝ на многовековен противник на Хабсбургската монархия в Централна и Югоизточна Европа. Проследил е тенденциите в променящите се стереотипи на оценка и отношение към османците и тяхната държава в зависимост от изменящата се международна конюнктура в “просветена Европа” и вътрешното развитие на империите – участнички в проследяваните конфликти. Единствената ми препоръка към автора в тази част от труда е да увеличи обема на историческата информация за отразяваните новини и коментираните събития в журналите. Това той би могъл да направи като добави неговлям обзор в началото на главата или по-детайлни бележки под линия. По този начин би позволил на читателя да се ориентира по-добре в контекста на анализираните военнополитически и мирновременни събития, на изгражданите образи и представи.

Третата част на дисертационния труд е озаглавена: *Образите на Югоизточна Европа в немските политически списания от XVIII в.* На базата на различна по обем информация за отделните изследвани групи Първев очертава портретите на османците, албанците, сърбите, власите, черногорците, българите, молдавците и маниотите, на православните християни като общност, представя многопластовата идея за Югоизточна Европа. Стойността на тази част от изследването се състои в това, че са направени възможните реконструкция и анализ на представите за Османската империя, нейните поданици и васални народи на Балканите, които немските издатели на политически журнали формирали и предавали на своята “разсъждаваща и политически осъзната читателска аудитория”. Проследени са промените, настъпили в градените образи и представи, подчинени на динамиката на изменящата се конюнктура, на източниците и съдържанието на достъпната на издалите информация, на актуалните интереси и пристрастия на просветените читатели.

Тук ще си позволя да изразя съжаление, че авторът не се е придържал към “технологията” на представяне на данните от извора, приложена във втората част на дисертацията. Бих препоръчала на Първев да продължи да следва установената вече схема и да въведе по-голям обем от информация от журналите чрез цитати, вградени в основния текст. В тази трета част тя присъства главно в бележките под линия. Така очертаните портрети биха били по-ясни и по-живи, а аргументите на автора по-убедителни.

В заключението Първев обобщава основните резултати от анализа на извора, на основата на които убедително формулира нови идеи, допълва или коригира възприети в историографията тези. Той разсъждава върху проблема за съществуването на Югоизточна Европа като самостоятелна тема в немските политически журнали през XVIII в., върху идеята за “Европа”, за географските, политическите и културните измерения на нейните граници в съзнанието на “*Nomus politicus*”, за промяната в начина на възприемане и отношение към “наследствения враг на Христовото име” и пр.

В заключение бих искала да изразя убеждението си, че представеният за защита дисертационен труд представлява оригинално като идея, богато документирано и професионално реализирано изследване, което внася съществен принос в научното познание за Балканите през XVIII в. Тази оценка ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Иван Първев научната степен “доктор на историческите науки”.

19 септември 2011 г.

Доц. д-р Стефка Първева

Институт за исторически изследвания, БАН